

ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА САНАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Шафар М. В., студент 5 курсу факультету обліку та фінансів
Москаленко В.М., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Центральноукраїнський національний технічний університет

Світова криза та наступне реформування економічної системи України, що викликана євроінтеграцією, призвели до збільшення фінансово неплатоспроможних підприємств у будівельному секторі. Наслідком цього є не тільки збільшення збитків інвесторів та акціонерів, а й скорочення обсягу продукції, відсутність належної якості послуг та товарів, скорочення робочих місць, що в цілому негативно впливає на розвиток економіки країни. Збільшується кількість банкрутств підприємств, тому набуває актуальності ретельне вивчення факторів, що призводять до кризового стану підприємства та впровадження санаційних заходів.

Дослідженням кризи на підприємствах присвячено наукові праці таких науковців, як: Василенко В.О., Скібіцький О.М., Мараховська Т.М., Слободянюк А.В. [1], Судакова О.І. [2], Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. та інші науковці. Проблема діагностики фінансової кризи присвячено ряд праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів, зокрема: Е. Альтмана, І. Романа, У. Бівера, Я. Вишнякової, Г. Іванова, Л. Лігоненко. Питання фінансової санації розглядалися у роботах Гришової І.Ю. [3], Маковоз О. В., Стегней М. І., Білак Г. Г., Лінтур І. В.

Поняття «криза» є багатоваріантним та має різноманітні аспекти, з огляду на які науковці формують пояснення до цього терміну. Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві.

Розрізняють технічну неплатоспроможність, при якій підприємство не може виконати поточні зобов'язання перед кредиторами, і неплатоспроможність при банкрутстві, що характеризується перевищенням зобов'язань над активами господарюючого суб'єкта.

Для подолання фінансової кризи підприємства повинен бути проведений детальний аналіз причин виникнення банкрутства і розроблена комплексна програма фінансового оздоровлення і забезпечення соціального захисту працівників.

Комплекс економіко-правових заходів, направлених на оздоровлення суб'єкта господарювання, виведення його із стану неплатоспроможності і фінансову стабілізацію, називається санацією. Санація дозволяє запобігти повному банкрутству і ліквідації підприємства шляхом відновлення фінансової стійкості, поповнення власних оборотних коштів і забезпечення високої ефективності їх використання. Розробка програми санації здійснюється спільно керівництвом підприємства і аудитором залежно від ступеня напруженості

господарської ситуації і часу перебування фірми в зоні банкрутства. Етапи розробки програми включають підготовчий, базовий (оздоровчий) і завершальний періоди.

На підготовчому етапі уточнюються всі характеристики, що привели до фінансової нестійкості, проводиться експертно-аудиторська діагностика господарюючого суб'єкта.

На базовому етапі пропонується рішення основної задачі шляхом розробки бізнес-плану санації. Забезпечення фінансової підтримки, визначення її параметрів і відстоювання їх перед адміністрацією, акціонерами, власниками при реалізації програми санації проводиться на завершальному етапі.

Експертно-аудиторська діагностика підприємства може бути реалізована або експрес-методом, або поглибленим методом. Відмінності цих методів не тільки в об'ємі і часі проведення аналітичних досліджень, але і в обличчі і об'єктивності рішень, на підставі яких будуть розроблені напрями фінансового оздоровлення і стабілізації підприємств.

Механізм санації - це підпорядкована система санаційних важелів, яка охоплює процес відновлення діяльності підприємства в комплексі, від моменту визначення кризи до виконання санаційної процедури, використання якої буде сприяти ефективному оздоровленню підприємства.

Основні принципи формування механізму санації підприємства визначені науковцями, як:

- пріоритетність процедури санації у ході справи про банкрутство;
- реабілітаційні заходи при банкрутстві використовуються при зворотній абсолютній неплатоспроможності,
- доцільним вважається проведення судової санації керівником підприємства,
- метою санації є видалення чи попередження загрози банкрутства, забезпечення найбільш ефективного використання потенціалу, адаптації до нових умов,
- критерії прийняття рішення комітетом кредиторів відносно санації повинні бути не тільки висновки незалежного аудиту, а й розробка концепції санації.

Класична модель санації це основа розробки механізму фінансової санації окремих підприємств. Алгоритм проведення складається з наступних дій:

- діагностика стану підприємства та аналіз причин виникнення кризової ситуації;
- рішення про ліквідацію та санацію;
- заходи з ліквідації чи санації;
- визначення цілей санації, формування санаційної стратегії;
- розробка санаційної програми та заходів;
- розробка програми санації, проекту;
- реалізація, координація, контроль за результатами, корекція.

Санація також може відбуватися шляхом об'єднання підприємств, які знаходяться на межі банкрутства, з більш міцною компанією за допомогою

випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу, збільшення банківських кредитів, перетворення короткострокової заборгованості на довгострокову, повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, яке знаходиться на межі банкрутства.

Джерелами фінансування санації можуть бути власні та залучені (інвестиційні) кошти. Незважаючи на те, що для кожного підприємства необхідно індивідуально розробляти план санації, є основні принципи, які побудовані на світовому досвіді. При розробці плану санації кожен господарюючий суб'єкт повинен чітко уявляти мету проведення заходів, алгоритм їх використання та необхідний час для проведення. Також потрібен розрахунок інвестиційної підтримки та наявність спеціалістів - фахівців.

Розрізняють два види реакції підприємства на фінансову кризу:

1. Захисна стратегія
2. Наступальна стратегія

Захисна стратегія передбачає різке скорочення витрат, закриття та розпродаж окремих підрозділів підприємства, скорочення та розпродаж обладнання, звільнення персоналу, скорочення окремих частин ринкового сегмента, зменшення відпускних цін і (або) обсягів реалізації продукції.

Наступальна стратегія передбачає активні дії: модернізацію обладнання, впровадження нових технологій і ефективного маркетингу, підвищення цін, пошук нових ринків збуту продукції, розробку і реалізацію прогресивної стратегічної концепції контролінгу та управління.

У сучасних умовах актуальності набуває дослідження кризових ситуацій: їх виникнення, фактори впливу, ймовірність виникнення та подальший розвиток. Дослідження криз, а саме: виявлення їх перших ознак є особливо важливим для підприємств, що функціонують в умовах нестабільності та мінливості зовнішнього оточення. При виявленні ознак кризи керівництво підприємства повинно негайно впроваджувати санаційні заходи з метою запобігання банкрутства.

Література

1. Мараховська Т.М., Слободянюк А.В. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють [Електронний ресурс] / Мараховська Т.М., Слободянюк А.В.. - 2010. - Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64239.doc.htm
2. Судакова О.І. Формування системи управління економічною безпекою підприємництва // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук.пр. Вип. 231: В 9 т. - Том VIII. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. - С. 1652-1661.
3. Гришова І.Ю. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності / І.Ю. Гришова, І.П. Островська, А. Менкконен // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». - 2013. - №1. - С. 16-20.
4. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Антикризове управління підприємством: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2004. - 196 с.
5. Татькова З. Санація як вихід із фінансової кризи / З. Татькова. // Слово Національної школи суддів України. - 2013. - №2. - С. 48-57.
6. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. Посібник. - К.: КНЕУ, 2000. - 412 с.;